

ЛОГІСТИЧНИЙ МЕХАНІЗМ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА З ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СЕЗОННОГО ПОПИТУ

Алькема В.Г., кандидат технічних наук

Постановка проблеми

Кризові явища в галузях та сферах економіки України проявились в нестабільному функціонуванні значної кількості вітчизняних підприємств. Це призвело до суттєвих змін в обсягах споживання та закупівлі товарів. Підприємства постачальники в цих умовах не можуть з високою ймовірністю прогнозувати попит на підставі тенденцій попередніх періодів. Така ситуація ускладнює достовірне визначення параметрів функціонування операційної системи підприємств та її ресурсного забезпечення. В свою чергу нестабільність параметрів несе в собі загрозу економічній безпеці як операційної системи, так і системи економічної безпеки підприємства в цілому. Особливо загрозовою є ситуація функціонування в кризових умовах операційних систем виробництва сезонних продуктів. У цьому випадку варіація між прогнозованим та фактичним попитом може бути значною. Певна тривалість виробничо-комерційного циклу, не дозволяє, в умовах традиційного підходу до організації виробництва, оперативно реагувати на зміни попиту.

В такому випадку прийняті управлінські рішення можуть бути неадекватними ринковій ситуації і призводять до значних витрат операційної системи, пов'язаних з надлишковими запасами у випадках низького попиту. Або до втрат іміджу пов'язаних з дефіцитом продукції у випадку зростання попиту. Наведені негативні тенденції впливають на стан економічної безпеки операційної системи і підприємства в цілому. Загрозою в цьому випадку є не лише характер попиту, але і значний рівень фіксованих витрат пов'язаних з підтримкою функціонування виробничої та забезпечуючої інфраструктури підприємства. Крім того загрозою є ерозія кваліфікаційного потенціалу персоналу підприємства в умовах його часткової зайнятості, тощо. Тому необхідно запроваджувати нові механізми, які забезпечать в умовах невизначеності стійке функціонування операційної системи і підприємства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

В літературних джерелах з економічної безпеки значна увага приділяється економічній безпеці держави в сучасних умовах [1]. В ряді джерел розглядаються питання економічної безпеки регіону [2]. Ряд наукових робіт присвячено питанням економічної безпеки суб'єктів господарювання які функціонують як на національному [3] так і на міжнародному рівнях [4]. Економічна безпека підприємства з точки зору такого чинника як операційна система підприємства розглядається в окремих роботах [5-6]. При цьому автори публікацій розглядають операційну систему як елемент системи економічної безпеки підприємства, а не як інструмент управління нею.

В переважній більшості публікацій з операційного менеджменту, операційна система розглядається з позиції її структури [7], функцій, [8] властивостей входів, процесів та виходів [9]. В окремих роботах акцентується увага на безпечності як властивості операційної системи [10]. Переважна більшість публікацій присвячені традиційному підходу організації функціонування операційної системи. Наявні поодинокі публікації [11], в яких здійснено спробу запровадження логістичного підходу до функціонування операційної системи. Основною метою таких пропозицій є створення раціональних та оперативно реагуючих на запити споживача виробництв, що спроектовані за принципами системного аналізу. Зазначений підхід дозволяє комплексно вирішувати питання усунення ймовірних загроз економічній безпеці підприємства від такого внутрішнього чинника як операційна система.

Невирішені раніше частини загальної проблеми

В зазначених публікаціях операційна система підприємства розглядається як окремий елемент системи функціонування підприємства. Не зважаючи на те, що вона є економічно відкритою системою, не враховується вплив зовнішніх та внутрішніх загроз її функціонуванню. Припускається, що такі загрози не значні і не суттєво впливають на надійність та ефективність функціонування операційної системи. В окремих випадках під надійністю операційної системи розглядають її здатність протягом значного часу відтворювати результати з незмінними якісними та кількісними параметрами.

В сучасній науковій літературі відсутні публікації присвячені економічній безпеці операційної

системи як важливого чинника системи економічної безпеки суб'єкта господарювання. Крім того відсутні публікації щодо використання логістичних механізмів забезпечення економічної безпеки операційних систем. Крім того не існує ефективних методик прогнозування параметрів операційної системи при впливі загроз пов'язаних з невизначеністю ринкового середовища та динамікою його змін.

Формування цілей статті

Об'єктом цього дослідження є операційна система суб'єкта господарювання спрямована на генерування цінності для потреб цільового ринку.

Предметом дослідження є логістичний механізм економічної безпеки операційної системи суб'єкта господарської діяльності.

Метою цієї статті є розробка методики забезпечення економічної безпеки підприємства яка ґрунтується на використанні логістичного механізму управління функціонуванням операційної системи в умовах сезонних змін попиту на продукт.

Виклад основного матеріалу

На першому етапі дослідження було встановлено, що операційна система є важливим чинником системи економічної безпеки підприємства. Це обумовлено низкою факторів:

- Підприємство лише завдяки створенню цієї системою цінності стає гравцем ринку;
- Операційна система визначає не лише профіль виходів, але обумовлює особливості і структури входів, тобто з економічної точки зору є відкритою системою;
- Ця система є складною та поліструктурною і несе в собі цілий ряд техніко-технологічних небезпек;
- Зазначена система функціонує в певному просторі і вступає в протиріччя з інтересами суб'єктів територіального оточення, державних органів, тощо.

Отже, операційна система є важливим чинником комплексної системи економічної безпеки підприємства і в першу чергу через інтеграцію в ній загроз як внутрішнього так і зовнішнього середовища.

Тому на другому етапі досліджували можливість використання логістичного механізму для забезпечення стійкого функціонування операційної системи, як важливого чинника системи економічної безпеки підприємства.

В сучасній літературі є поняття «логістична операція», «логістичний процес», «логістична функція» та «логістична система». Поняття «логістичний механізм» не отримало наукового визначення та обґрунтування.

В нашому випадку під логістичним механізмом будемо розуміти спосіб раціоналізації операційних функцій підприємства в умовах значного коливання попиту на продукцію підприємства. Такий підхід дозволить в умовах значної варіації попиту на продукт, наприклад, в умовах сезонного попиту забезпечити дохідність операцій, а отже уникнути загроз суттєвого зниження економічного потенціалу підприємства.

Третій етап дослідження був присвячений розробці методики реалізації логістичного механізму в умовах підприємства яке виробляє продукт сезонного попиту. В методиці використано наступні припущення:

- лаг часу на реалізацію комерційного циклу – незначний;
- варіація попиту протягом планового періоду практично відсутня;
- ціни протягом планового періоду можуть змінюватись і не є обов'язково фіксованими;
- місячні обсяги продажу є визначеними існуючими графіками поставок, які передбачені діючими контрактами.

Проектування методики розглянемо на прикладі виробничої фірми, що виробляє одно асортиментні товари сезонного попиту. Враховуючи параметри витрат на виробництво та витрат на складування готової продукції, які в нашому випадку відносимо до витрат реалізації, розрахуємо оптимальні параметри функціонування операційної системи, якщо попит на продукцію наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Залежність попиту на продукцію підприємства за місяцями планового року

Вироби	Попит на продукцію підприємства, штук												Запас продукції на 01. 01.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Товар А	240	540	125	142	1020	305	705	105	1024	430	201	405	86

Дохід від реалізації продукції розраховуємо за формулою:

$$D = p \times Q_p, \quad (1)$$

де p – ціна реалізації продукції,
 Q_p – обсяг реалізації продукції.

Загальні витрати операційної системи визначимо на підставі залежності:

$$B = B_g + B_{скл} + B_{деф}, \quad (2)$$

де B_g – витрати виробництва,
 $B_{скл}$ – витрати на складування,
 $B_{д}$ – витрати, пов'язані з дефіцитом.

Визначимо кожен складову витрат, отже витрати виробництва протягом планового періоду дорівнюють:

$$B_g = C \times Q \times n, \quad (3)$$

де C – собівартість одиниці продукції;
 Q – середня ритмічність виробництва продукції в періоді, незалежна від часу;
 n – кількість періодів, в яких здійснюється зміна попиту.

Витрати на складування розраховуємо за залежністю:

$$B_{скл} = d \times Q_{скл}, \quad (4)$$

де d – питомі витрати на складування;
 $Q_{скл}$ – обсяги запасу на складі (залишок від задоволення потреби).

Розраховуємо витрати пов'язані з дефіцитом продукції:

$$B_{д} = p(1 + \alpha)Q_{д}, \quad (5)$$

де α – величина, що характеризує витрати, пов'язані зі зниженням іміджу в результаті дефіциту продукції,

$Q_{д}$ – обсяги дефіциту (незадоволення потреби).

В нашому випадку вважаємо визначеними наступні параметри:

- 1) попит на продукцію за місяцями: попит f_i відповідає i -му місяцю, $i=1, 2, \dots, 12$;
- 2) C – собівартість одиниці продукції;
- 3) p – ринкова ціна реалізації продукції;
- 4) величина, що характеризує втрати, пов'язані із зниженням іміджу в результаті дефіциту продукції;

Потрібно визначити ритмічність виробництва продукції – Q , незалежну від часу, при якій прибуток від реалізації продукції буде максимальним. Прибуток в нашому випадку розраховуємо за формулою

$$\Pi = D - B \quad (6)$$

де D – дохід від реалізації продукції, який розраховується як виторг від продажу;

B – загальні витрати операційної системи.

Розв'язання задачі розпочнемо з математичного виразу, що характеризує рівень накопичення запасів на складі та рівень накопичення дефіциту на k -тий місяць, який можна представити у вигляді інтеграла.

$$I_k = \int_0^k (Q - f(x)) dx \approx k \cdot Q - [(f_k + f_0)/2 + f_1 + \dots + f_{k-1}], \quad (7)$$

де f_0 – рівень запасу на початковий момент зі знаком «-».

Якщо $I_k > 0$, інтеграл (7) дає нам рівень накопичення запасів на складі, що припадає на k -тий місяць; якщо ж $I_k < 0$, інтеграл (7) – це рівень накопичення дефіциту, що припадає на k -тий місяць. Це означає, що в першому випадку I_k – обсяг запасів на складі, що припадає на k -тий місяць, а в другому – I_k – обсяг дефіциту, що припадає на k -тий місяць. Тоді сума обсягів запасу та сума обсягів дефіциту за 12 місяців складають:

$$Q_{скл} = \int_0^n dt \int_0^t (Q - f(x)) dx + \int_{m+1}^{12} dt \int_0^t (Q - f(x)) dx \approx (I_1 + \dots + I_n) + (I_{m+1} + \dots + I_{12}),$$

$$Q_d = \int_{n+1}^m dt \int_0^t (Q - f(x)) dx \approx (I_{n+1} + \dots + I_m) \quad (8)$$

де n і m визначаються з умови: $I_k > 0$ на $[0; n]$ та на $[m+1; 12]$, $I_k < 0$ на $[n+1; m]$.

Обсяг реалізації продукції за рік залежить від зміни рівня дефіциту та від попиту на продукцію:

$$Q_p = (f_1 + \dots + f_n) + (f_{n+1} + I_{n+1}) + (f_{n+2} + I_{n+2} - I_{n+1}) + \dots + (f_{n1} + I_{n1} - I_{n1-1}) + (f_{n1+1} + \dots + f_{12}) = (f_1 + \dots + f_{12}) + I_{n1},$$

де $n+1$ визначається з умови: $I_{n1} = \min\{I_1, \dots, I_{12}\}$.

Розв'язання задачі будемо проводити за наступним алгоритмом.

1. Розіб'ємо відрізок $[f_{min}; f_{max}]$ на n частин з кроком h .
2. Для кожного значення Q з одержаного розбиття розрахуємо усі наступні величини: I_k ($k=1, 2, \dots, 12$), $Q_{скл}$, Q_d , Q_p , D , B та Π .
3. Шукаємо максимальне значення Π по розбиттю.

Далі уточнюємо його, використовуючи додаток до Excel «Поиск решения».

Методологія розрахунків з використанням електронної таблиці Excel дозволяє автоматично одержувати результати для будь-яких значень вхідних даних.

Розрахунки проводились як у випадку не врахування виробничих витрат, так і у випадку їх врахування (3), тобто собівартості виробленої продукції. У першому випадку питомі витрати на складування, розраховані за формулою (4) вибирались деякою постійною величиною в інтервалі ($d=5, 6, \dots, 30$, грн./ $(\text{міс.} \times \text{шт.})$), а у другому – як частка від собівартості ($d=5\%, 10\%, 15\%, \dots, 40\%$ від собівартості).

Розглянемо результати розрахунків для цих двох випадків..

1. Випадок відсутності виробничих витрат.

1.1. Досліджувався вплив на оптимальне значення середньомісячного обсягу виробництва Q_{opt} , при якому прибуток від реалізації продукції буде максимальним, наступних величин:

- a) питомих витрат на складування при постійній ціні продукції;
- b) ціни продукції при заданому значенні питомих витрат на складування.

При дослідженні впливу на оптимальне значення середньомісячного обсягу виробництва Q_{opt} питомих витрат d на складування ціна приймалась рівною 27 грн/шт.

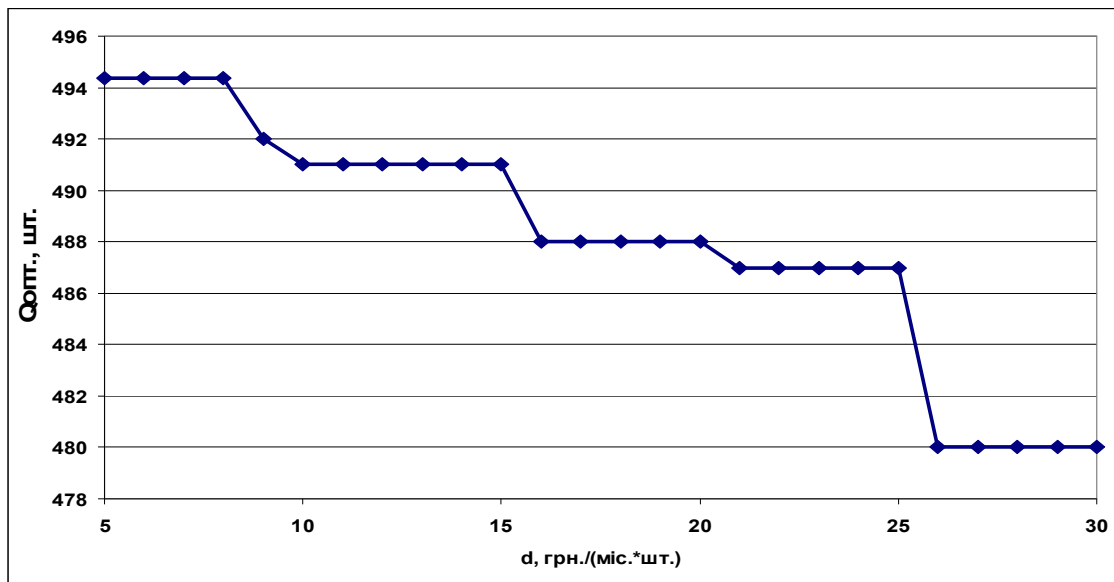

Рис. 1. Вплив на оптимальний щомісячний обсяг виробництва питомих витрат на складування

Вплив на оптимальний щомісячний обсяг виробництва питомих витрат на складування наведено на рисунку 1.

Як видно з рис. 1, навіть при значному збільшенні питомих витрат на складування (у 3 рази) оптимальне значення середньомісячного обсягу виробництва зменшилось не більше як на 2%. Таке незначне зменшення оптимального значення середньомісячного обсягу виробництва обумовлено збільшенням обсягу дефіциту у 10-му місяці з нуля (при $d=5$ грн./ $(\text{міс.} \times \text{шт.})$) до 24 шт. при $d=10$

грн./ (міс. × шт.), при $d=16$ грн./ (міс. × шт.) до 64 шт., а при $d=26$ грн./ (міс. × шт.) до 144 шт.. Причому для $d \leq 8$ грн./ (міс. × шт.) дефіцит взагалі відсутній, при $d \in (8; 10)$ він триває 1 місяць, при $d \in [10; 20]$ – 2 місяці, при $d \in [21; 30]$ – 3 місяці. При цьому попит задовольнявся більш ніж на 90% (найменший рівень задоволення попиту – 90,27% – відповідає $d=26$ грн./ (міс. × шт.)).

При дослідженні впливу ціни на оптимальне значення середньомісячного обсягу виробництва $Q_{\text{опт}}$, приймалось, що питомі витрати на складування $d=10$ грн./ (міс. × шт.), а ціна змінювалась від 15 до 35 грн. Вплив ціни на оптимальний щомісячний обсяг виробництва наведено на рисунку 2.

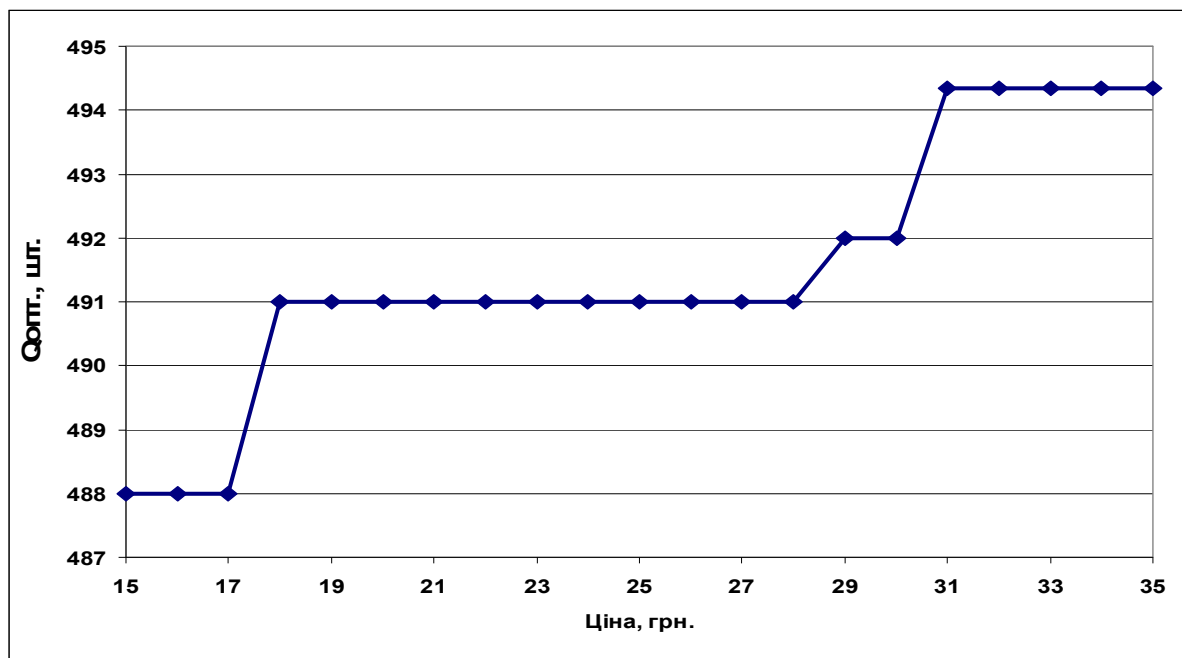

Рис. 2. Вплив ціни на оптимальний щомісячний обсяг виробництва

Як видно з рис. 2, при збільшенні ціни у 2 рази оптимальне значення середньомісячного обсягу виробництва збільшилось приблизно на 1%. Таке незначне збільшення оптимального значення середньомісячного обсягу виробництва обумовлено зменшенням обсягу дефіциту у 10-му місяці з 64 шт. (при $p=15$ грн.) до нуля при $p=31$ грн.. Причому для $p \geq 31$ грн. дефіцит взагалі відсутній, при $p \in (28; 31)$ він триває 1 місяць, при $p \in [15; 28]$ – 2 місяці. При цьому попит задовольнявся більш ніж на 92% (найменший рівень задоволення попиту – 92,06% – відповідає ціні $p=15$ грн.).

1.2. Досліджувався вплив на максимальне значення прибутку наступних величин:

- питомих витрат на складування при постійній ціні продукції;
- ціни продукції при заданому значенні питомих витрат на складування.

При дослідженні впливу на максимальне значення прибутку $\Pi_{\text{макс}}$ питомих витрат d на складування ціна, як і раніше, приймалась рівною 27 грн.

Створена графічна модель прогнозування прибутку при варіації попиту за окремими часовими проміжками планового періоду дозволяє забезпечити операційну систему від втрати економічного потенціалу при зовнішніх загрозах ринкового середовища, які проявляються в нестабільності параметрів попиту в часі і просторі. Для реалізації логістичного механізму управління операційною системою важливо знати закономірність зміни тренда попиту в короткотерміновому або середньотерміновому періоді. Під закономірністю в даному випадку мається на увазі характер розподілу попиту за періодами в плановому відрізку часу, тобто лінійний, параболічний, гармонічний, ступінчастий, тощо. Важливою обставиною, з точки зору, прогнозування є можливість аналітичного опису прогнозованого розподілу попиту. Другою обставиною, яка суттєво впливає на результат прогнозу є величини ймовірності попиту певної величини та коефіцієнт варіації попиту. На практиці цей коефіцієнт може змінюватись в залежності від розміру величини попиту і отже, є нечисловим значенням, а певною функцією як мінімум двох груп змінних, а саме величини попиту та часу. Основним завданням прогнозуальної моделі є отримання в кожний момент часу функціонування

значень основних параметрів операційної системи, а потім з використанням логістичного механізму забезпечити оперативність та раціональність управлінських рішень. Раціональність в цьому випадку характеризується таким рівнем витрат ресурсів які дозволяють отримати параметри виходів операційної системи у межах визначених нормативів та інших обмежень.

Розглянемо вплив на максимальне значення прибутку питомих витрат на складування, які наведено на рисунку 3. Як видно з рис. 3, падіння максимального прибутку зі зростанням питомих витрат d відбувається майже за лінійним законом. На рис.3 поряд з кривою вказаної залежності побудована лінія тренду, що має рівняння $y = -4903,5x + 154801$. При цьому $R^2 \geq 0,999$, значення критерію Фішера теж досить високе. Отже, за наведеним рівнянням прямої досить точно можна робити прогноз нових значень максимального прибутку.

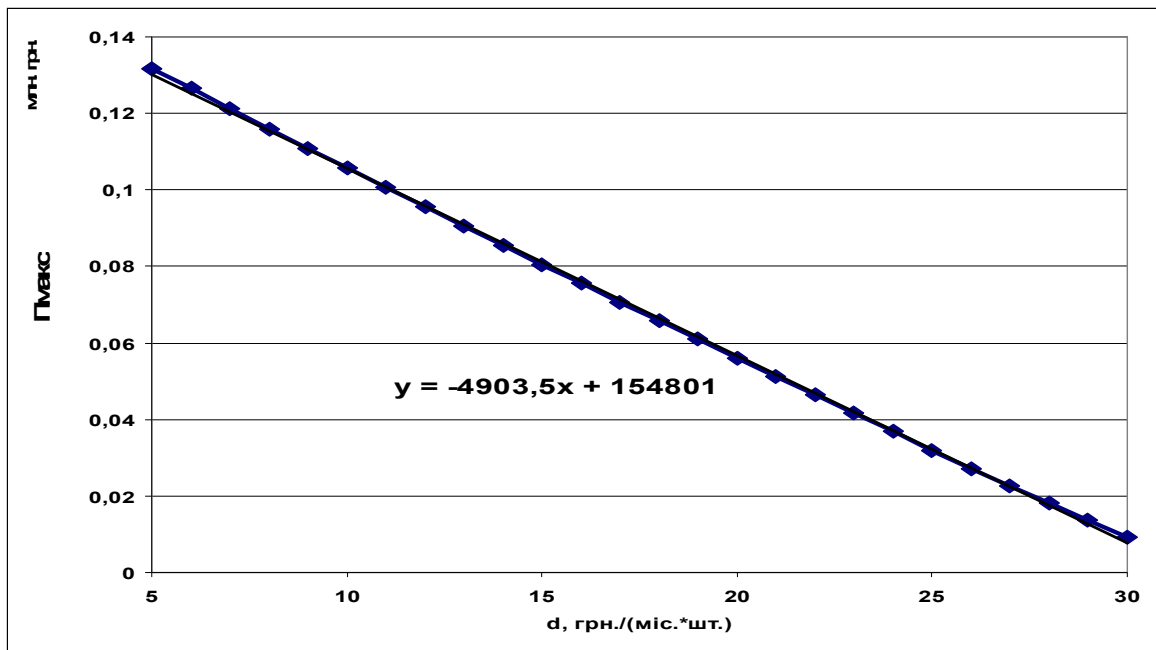

Рис. 3. Вплив на максимальне значення прибутку питомих витрат на складування

При дослідженні впливу ціни на максимальне значення прибутку використовувалось попереднє значення питомих витрат на складування ($d = 10$ грн./ (міс. × шт.)). Вплив ціни на максимальне значення прибутку наведено на рисунку 4.

Як видно з рис. 4, зростання максимального прибутку зі зростанням ціни p відбувається майже за лінійним законом $y = 5787,7x - 50493$. Враховуючи дуже близьке до 1 значення R^2 та досить високе значення критерію Фішера можна зробити висновок, що за наведеним рівнянням прямої досить точно можна робити прогноз нових значень максимального прибутку за ціною.

2. Випадок, коли виробничі витрати мають місце.

Витрати виробництва, що розраховуються за формулою (3), напряду залежать від собівартості продукції. Від собівартості C також залежать питомі витрати на складування d ($d = 5, 10, 15, \dots, 40\%$ від C). Встановлено, що при незначній собівартості (менше 20% від ціни), вплив витрат на складування на максимальний прибуток буде набагато меншим від впливу виробничих витрат (навіть при максимальних витратах на складування, коли d складає 40% від собівартості, ці витрати дорівнюють приблизно 35,5% від виробничих витрат). Тому максимальний прибуток у випадку наявних виробничих витрат при незначній собівартості завжди відповідає нижній границі витрат на складування, коли дефіцит відсутній. Саме тоді обсяг запасів у критичному 10-му місяці дорівнює нулеві. Коли ж значення собівартості близьке до ціни, максимальний прибуток досягається при незначному дефіциті (при собівартості, яка 74% ціни дефіцит у критичному 10-му місяці дорівнює 32,4 шт., що складає приблизно 7% від попиту у 10-му місяці).

Досліджено розподіл обсягів виробництва, попиту та запасу/дефіциту за місяцями для собівартості, яка дорівнює 37% від ціни та для 74% від ціни. Залежність попиту та запасу/дефіциту за місяцями наведено на рисунку 5.

Як і у попередньому випадку, коли собівартість не враховувалась, залежність між

максимальним прибутком $\Pi_{\text{макс}}$ та питомими витратами на складування d мають лінійний характер.

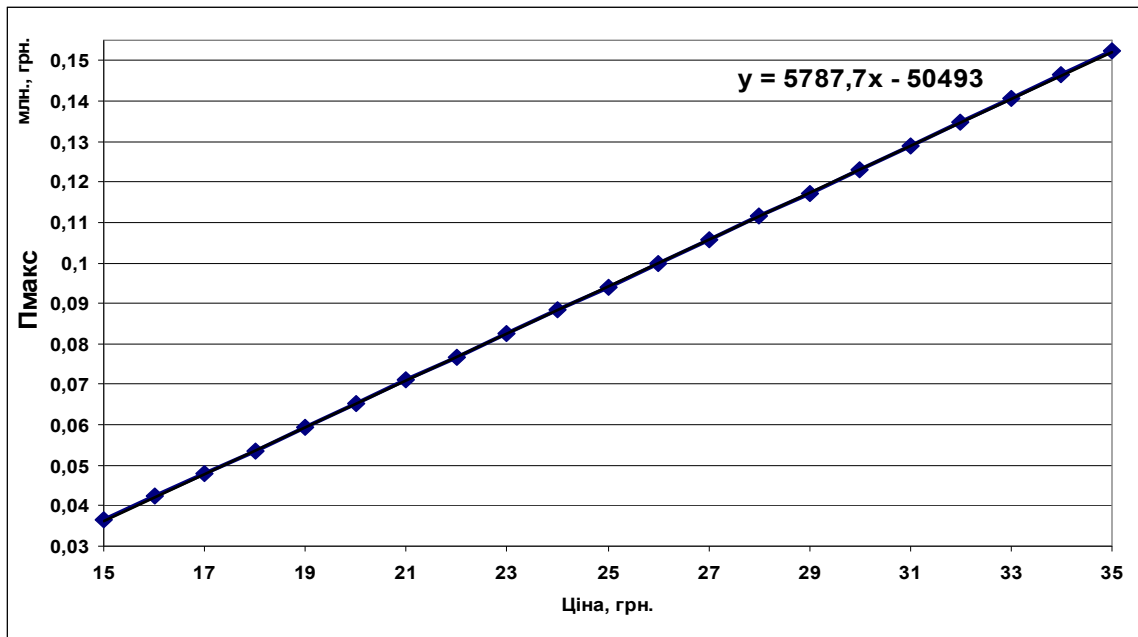

Рис. 4. Вплив ціни на максимальне значення прибутку

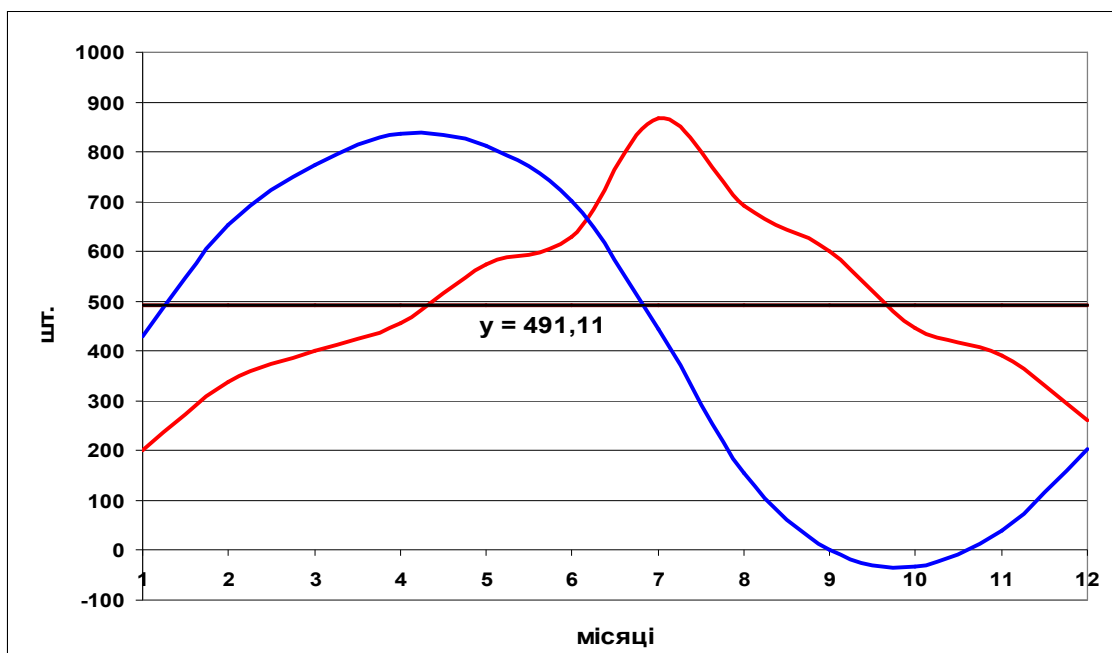

Рис. 5. Обсяги виробництва ($Q = 491,11$ шт.), попиту (змінюється від 200 до 900 шт.) та запасу/дефіциту (від -32,4 до 900 шт.) по місяцям

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Створена графічна модель прогнозування прибутку при варіації попиту за окремими часовими проміжками планового періоду дозволяє забезпечити операційну систему від втрати економічного потенціалу при зовнішніх загрозах ринкового середовища, які проявляються в нестабільності параметрів попиту в часі і просторі. Для реалізації логістичного механізму управління операційною системою важливо знати закономірність зміни тренда попиту в короткотерміновому або середньотерміновому періоді. Основним завданням прогнозної моделі є отримання в кожний момент

часу функціонування значень параметрів операційної системи, а потім з використанням логістичного механізму забезпечити оперативність та раціональність управлінських рішень. Раціональність в цьому випадку характеризується таким рівнем витрат ресурсів які дозволяють отримати параметри виходів операційної системи у межах визначених нормативів та інших обмежень.

На сьогодні чекають свого вирішення питання: щодо визначення місця і ролі операційної системи в системі економічної безпеки підприємства, систематизації і структурування складових економічної безпеки операційної системи, визначення рейтингу негативних факторів (зовнішніх та внутрішніх) загроз, які в значній мірі впливають на стан економічної безпеки операційної системи та пошук дієвих механізмів та інструментів щодо ефективного управління економічною безпекою підприємств під впливом комплексних чинників.

Література

1. Бесчастний А. В. Економічна безпека України у контексті світової економічної кризи / А. В. Бесчастний // Економіка та держава . - 2009. - № 5. - С. 67-70
2. Шнипко О.С. Економічна безпека ієрархічних багаторівневих систем: регіональний аспект: Монографія/ О. С. Шнипко. - К.: Генеза, 2006. - 288 с.
3. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/ В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живки. - К.: Правова єдність, 2009. - 544 с.
4. Економічна безпека суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України в умовах фінансової кризи: Науково-аналітична доповідь: наук ред. О.А. Кириченко/ О.В.Конончук, В.Д. Кудрицький, І.В.Кудря, С.В.Мелесик. - К.: Університет економіки та права "КРОК", 2009. - 76 с.
5. Сумець О.М. Стратегії сучасного підприємства та його економічна безпека: Навчальний посібник/ О. М. Сумець, М. Б. Тумар. - К.: Хай-Тек Прес, 2008. - 400 с.
6. Василенко В.О. Виробничий (операційний) менеджмент: Навчальний посібник/ В.О. Василенко, Т.І. Ткаченко. - К.: ЦУЛ, 2003. - 532 с
7. Операційний менеджмент: Навчальний посібник/ І. А. Олійник [та інші]. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 160 с
8. Омеляненко Т.В. Операційний менеджмент: Навчально-методичний посібник/ Т.В. Омеляненко, Н.В. Задорожна. - К.: КНЕУ, 2005. - 235 с
9. Гевко І.Б. Операційний менеджмент: Навчальний посібник/ І. Б. Гевко. - К.: Кондор, 2007. - 228 с
10. Сумець О.М. Основи операційного менеджменту: теоретичний аспект і практичні завдання: Підручник/ О. М. Сумець. - 3-тє вид., перероб. та доп.. - К.: ВД "Професіонал", 2006. - 480 с
11. Маруніч В.С. Системний аналіз і логістика / Маруніч В.С., Мельниченко О.І., Смолівик О.М. та ін.,; Навчальний посібник. – К.: НТУ, 2009. – с.272.

УДК 657.4

ОБЛІК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

*Антоненко Н.В.,
Дмитришена Я.А.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Ще в кінці минулого тисячоліття передові фірми у всіх сферах бізнесу вважали наявність інтелектуального капіталу основним критерієм в конкурентній боротьбі при створенні інноваційної продукції, яка може з найбільшим прибутком реалізуватися на зовнішніх ринках. З подальшим розвитком ринкових відносин, який характеризується збільшенням масштабності та швидкості технологічних змін, неможливо забезпечити конкурентоспроможність суб'єкта господарювання тільки за рахунок використання матеріальних та фінансових ресурсів. В цих умовах особливу увагу необхідно приділяти використанню в діяльності підприємства інструментів нематеріального характеру, що підвищують його доходність та конкурентоспроможність. Прибутковість підприємств все більше залежить від організаційних здібностей керівників, а вартість матеріальних благ часто залежить від таких нематеріальних активів, як технічні інновації, привабливість заводської марки, творче подання